

Далиборка Шкипина¹; Наташа Костић²

¹Филозофски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву

²Филозофски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву

UDK: 796.035

DOI: 10.7251/SIZ0118091S

МОГУЋНОСТ ИСПИТИВАЊА ОРИЈЕНТАЦИЈА ПРОВОЂЕЊА СЛОБОДНОГ ВРЕМЕНА СТУДЕНАТА

Сажетак

Предмет овог истраживања се односи на провођење слободног времена студената Филозофског факултета (Студијски програм за психологију и Студијски програм за педагогију) и студената Факултета физичког васпитања и спорта универзитета у Источном Сарајеву. Узорак чини 135 испитаника. Циљ истраживања обухвата сагледавање учесталости провођења слободног времена испитаника у одређеним активностима, утврђивање оријентације испитаника на групу активности слободног времена, те утврђивање разлика у оријентацијама активности слободног времена студената наведених факултета. Резултати истраживања су показали да студенти највише слободног времена проводе у разноди и дружењу (слушање музике, комуникација на интернету, дружење са пријатељима). Употребом факторске анализе утврђено је да је могуће испитиване активности студената разврстати у шест оријентација активности слободног времена распоређених према учесталости код испитаника на сљедећи начин: дружење, читање, спортске активности, дотјеривање и праћење reality програма, ангажовање у друштвеној заједници и у породици. Испитивањем разлика у оријентацијама активности слободног времена између испитиваних група студената утврђено је да студенти Факултета физичког васпитања и спорта у статистички значајној мјери више проводе времена у ангажовању у друштвеној заједници и спортским активностима него студенти Филозофског факултета, док за остале оријентације активности слободног времена није утврђена статистички значајна разлика између испитиваних група студената.

Кључне ријечи: слободно вријеме, оријентације активности слободног времена

УВОД

Приликом дефинисања концепта слободног времена могуће је узети у обзир и Стебинсову дефиницију (Stebbins, 2001, према Newijn, Veenhoven, 2013) који сматра да оно представља вријеме које појединац проводи далеко од непријатних обавеза. Овај аутор разликује три врсте слободног времена, а то су: озбиљно слободно вријеме, необавезно слободно вријеме и слободно вријеме засновано на пројектима. Слична наведеној је и дефиниција коју даје Dumazedier (1960, према Veal, 1992) који истиче да се слободно вријеме одвија након обављања појединчевих професионалних, породичних и социјалних обавеза и да се оно састоји из више активности којима се он препушта према властитој слободној вољи, а те активности се могу односити на одмор, забаву, побољшавање властитих вјештина и знања или добровољно учешће у животу заједнице. У наведеној дефиницији је видљиво да слободно вријеме има неколико основних функција, а то су: одмор, забава, развој личности и заједнице у којој се личност развија. Наведене

функција се истичу и у литератури, па Микановић и Панзаловић (2014) истичу да се педагошкој литератури наводе следеће три функције слободног времена: одмор, разонода и свестрани развој личности.

Схватање слободног времена као активности одвојене од свакодневних обавеза видљиво је и у следећем његовом одређењу којим се истиче да је то вријеме када је појединац ослобођен од посла или других дужности које има и које може користити за себе у смислу опуштања, преусмјеравања, друштвених достигнућа, те личног развоја (Gist, Fava, 1964, према Veal, 1992).

Росић (2005) сматра да се активности слободног времена могу подијелити у три основне групе, а то су: 1) активности за одмор које служе обнављању физичке и психичке енергије и које обухватају активности за које није карактеристично ни физичко ни психичко ангажовање у кући, на јавном мјесту или природи, 2) рекреација која подразумева активни одмор и здраву разоноду у смислу шетњи, излета, друштвених игара исл, 3) развој личности који подразумева активности у различитим областима људске дјелатности као што су образовне, културне и друштвене.

Данас је овај феномен предмет многих научних истраживања и може се анализирати са различитих аспеката: педагошког, психолошког, социолошког, економског, етичког, правног, естетског, медицинског као и свих других наука чији је предмет проучавања човјек и његово понашање. Сва теоријска и практична питања слободног времена (како пронаћи смисла о слободног времена да би оно постало корисно за човјека) не могу се одлагати, првенствено због њиховог великог значаја као културног и цивилизацијског феномена, те његовог утицаја на развој човјекских интелектуалних способности и унапређења цјелокупног процеса комуникације и развоја личности уопште (Грандић, Летић, 2008).

Активности слободног времена су међусобно различите и оне у великој мјери настају као посљедица присуства различитих потреба, интересовања, вриједносних оријентација и других динамичких својстава личности (Грандић, Летић, 2008). Према неким ауторима активности слободног времена су дијелом интересне активности. Тако Пантић (1980, према Качавенда, Радић, 1989) наводи неколико карактеристика интересних активности, које су у многоме и одлике активности слободног времена: интересна активност има непринудни карактер, често се испољава са елементима игре, локомоција се одвија ка објекту са позитивном валенцом, интерес на активност је високо индивидуализована, често оставља утисак трагања за нечим, експлоративног понашања, покушаја да се нешто открије, докучи, ова активност саму себе поткрепљује, посједује извјесну структурираност, зато што је изабрана подразумева одређен степен културне елаборације. Основна улога педагошких напора у овом контексту јесте васпитавати, његовати, усмјеравати и подстицати позитивна интересовања и вриједности због којих се човјек ангажује у слободном времену (Качавенда Радић, 1989).

У истраживању спроведеном у Хрватској на популацији средњошколаца (2823 испитаника) Работег-Шарић, Сакоман и Брајша-Жганец (2002) су користили упитник којим су испитивали учесталост активности слободног времена. Упитник је садржавао 19 активности за које су испитаници на скали Ликертовог типа бирали један од пет бројева као одговор гдје је број један имао значење „никад“, а пет „најмање два до три пута седмично“. Поступком факторске анализе, варимакс ротацијом, утврђено је да се 15 активности може сврстати у 4 фактора, а то су: 1) изласци и забаве, 2) креативне и организоване ваннаставне активности, 3) читање, хоби и културне активности и 4) спорт и рекреација. У овом истраживању је такође утврђено да су испитаници оба пола у истој мјери укључени у активностима које се односе на изласке и забаве, да су испитаници

женског пола у вишој мјери ангажовани у креативним и ваннаставним активностима, као и у читању, хобијима и културним активностима, те да су испитаници мушког пола у вишој мјери укључени у спортске и рекреативне активности.

У истраживању спроведеном у Хрватској Млинаревић, Милиша и Пророковић (2007) су користили упитник садржаја слободног времена која садржи различите активности које појединац може обављати. Поступком факторске анализе утврдили су да се све активности могу подијелити на одређене стилове слободног времена, те су утврдили учесталост провођења времена испитаника у сваком од њих: 1) оријентација доколичарења, 2) оријентација на забаву, 3) породична оријентација, 4) оријентација на спорт и 5) културна оријентација.

Петровић и Зотовић (2010) су, у истраживању које је обухватило 1103 ученика средњих школа на територији Војводине, утврдиле да млади у највишој мјери проводе слободно вријеме у активностима слушања музике, дружења и излазака, након којих слиједи активности гледања ТВ-а и СМС дописивања, као и помагања родитељима у обављању кућних послова. У мањој мјери су заступљене креативне и стваралачке активности, рекреација и културне активности.

Предмет овог истраживања се односи на провођење слободног времена студената Филозофског факултета (Студијски програм за психологију и Студијски програм за педагогију) и студената Факултета физичког васпитања и спорта универзитета у Источном Сарајеву. Циљ истраживања обухвата сагледавање учесталости провођења слободног времена испитаника у одређеним активностима, утврђивање оријентације испитаника на групу активности слободног времена, те утврђивање разлика у оријентацијама активности слободног времена студената наведених факултета.

МЕТОД

Узорак испитаника

Узорак испитаника чини 135 студената Филозофског факултета (70.37%) и Факултета физичког васпитања и спорта (29.63%) Универзитета у Источном Сарајеву. Са Филозофског факултета испитивањем су обухваћена два студијска програма: психологија (58.52%) и педагогија (11.85%). Узорак је пригодни јер су њиме обихваћени испитаници који су били најдоступнији истраживачу. Старост испитаника креће се у распону од 19 до 28 година, а просјечна старост испитаника је 20.978 година. Структура узорка је приказана у Табели 1.

Табела 1 Структура узорка испитаника

	Одредница узорка	Фреквенција	Процент
Факултет	Филозофски факултет	95	70.37
	Факултет физичког васпитања и спорта	40	29.63
Пол	Женски	85	62.96
	Мушки	50	37.04
Година студија	Прва	34	25.19
	Друга	40	29.63
	Трећа	41	30.37
	Четврта	20	14.81

1.1. Инструменти истраживања

Инструменти који су коришћени у истраживању су:

- 1) упитник за прикупљање података о социјално-статусним карактеристикама испитаника (пол, године старости, факултет, студијски програм, година студија),

- 2) скала за испитивање начина на који студенти проводе слободно вријеме. Наведена скала је конструисана за потребе овог истраживања по узору на скале које су коришћене у сродним истраживањима (Работег-Шарић, Сакоман и Брајша-Жганец, 2002; Млинаревић, Милиша и Пророковић, 2007; Петровић, Зотовић, 2010), као и с обзиром на функције које се најчешће наводе за слободно вријеме (одмор, разонода и свестрани развој личности). Скала је Ликертовог типа. Испитаници су процјењивали колико времена проводе у свакој од 22 понуђене активности (дружење са пријатељима, породицом, дјевојком/момком, шетње и излети у природу, комуникација на интернету, гледање спортских програма на ТВ-у, слушање музике, читање књига и часописа, праћење вијести, гледање филмова, бављење хуманитарним радом, рекреативне спортске активности, бављење неком умјетношћу, бављење политиком, ангажовање у вјерској заједници и невладиној организацији, спортско клађење, праћење reality програма, дотјеривање, љенчарење и спортски тренинг). Процјену су вршили заокруживањем понуђених вриједности са сљедећим значењем: 1 – никад, 2 – неколико пута годишње, 3 – неколико пута мјесечно, 4 – неколико пута седмично и 5 – свакодневно. Из наведеног се може уочити да је избор више вриједности указивао на учесталије провођење слободног времена у понуђеним активностима.

РЕЗУЛТАТИ СА ДИСКУСИЈОМ

У табели 2 је представљена учесталости начина на који студенти проводе слободно вријеме.

Табела 2 Учесталост начина на који студенти проводе слободно вријеме

Активност	Одговори					AS
	Никад	Неколико пута годишње	Неколико пута мјесечно	Неколико пута седмично	Свакодневно	
Слушање музике	2 1.29	1 .75	6 4.48	17 12.69	108 80.60	4.702
Комуникација на интернету	1 .75	4 2.99	6 4.48	21 15.67	102 76.12	4.634
Дружење са пријатељима	2 1.48	1 .74	5 3.70	35 25.93	92 68.15	4.585
Дружење са породицом	0 .00	8 6.02	27 20.30	21 15.79	77 57.89	4.256
Дотјеривање	10 7.41	6 4.44	17 12.59	37 27.41	65 48.15	4.044
Гледање филмова	3 2.24	7 5.22	23 17.16	57 42.54	44 32.84	3.985
Љенчарење	15 11.28	10 7.52	21 15.79	32 24.06	55 41.35	3.767
Дружење са дјевојком/момком	23 17.56	7 5.34	12 9.16	42 32.06	47 35.88	3.634
Читање књига	10 7.41	12 8.89	31 22.96	47 34.81	35 25.93	3.629
Шетња и излети у природу	2	25	49	42	16	3.330

	1.49	18.66	36.57	31.34	11.94	
Гледање спортских програма на ТВ-у	28	21	22	27	37	3.178
Спорти тренинг	20.74	15.56	16.30	20.00	27.41	
Праћење вијести	30	16	29	25	35	3.141
Рекреативне спортске активности	22.22	11.85	21.48	18.52	25.93	
Читање часописа	23	17	36	37	22	3.133
Бављење хуманитарним радом	17.04	12.59	26.67	27.41	16.30	
Бављење неком умјетношћу	20	23	35	32	23	3.133
Спортиско клађење	15.04	17.29	26.32	24.06	17.29	
Ангажовање у вјерској заједници	17	29	40	29	20	3.044
Ангажовање у невладиној организацији	12.59	21.48	29.63	21.48	14.81	
Праћење reality програма	24	47	30	19	13	2.624
Бављење политиком	18.05	35.04	22.56	14.29	9.77	
	42	27	29	19	18	2.585
	31.11	20.00	21.48	14.07	13.33	
	75	21	16	11	12	1.993
	55.56	15.56	11.85	8.15	8.89	
	74	32	14	6	8	1.821
	55.22	23.88	10.45	4.48	5.97	
	87	20	10	14	4	1.726
	64.44	14.81	7.41	10.37	2.96	
	93	14	8	10	6	1.641
	70.99	10.69	6.11	7.63	4.58	
	106	7	11	3	7	1.423
	79.10	5.22	8.21	2.24	5.22	

На основу података презентованих у табели 2 могуће је закључити да студенти највише слободног времена проводе у сљедећим активностима: слушање музике, комуникација на интернету, дружење са пријатељима и дружење са породицом. За наведене активности је преко 50% испитаника наводило да их свакодневно врши. Читање и спортске активности слиједе наведене, а активности у којима су студенти најмање ангажовани у слободно вријеме су оне које се односе на ангажовање у друштвеној заједници (бављење политиком, ангажовање у невладиној организацији, ангажовање у вјерској заједници).

С обзиром на то да скалу којом су испитивани начини провођења слободног времена студената чини више активности од којих су неке сродне по садржају, у овом истраживању је постављено питање: „Да ли неке од испитиваних активности статистички значајно корелирају у високој мјери и да ли је могуће наведене активности подијелити у неколико оријентација?“ Да би се одговорило на наведено питање кориштен је поступак факторске анализе.

Прије него се приступи представљању резултата факторске анализе неопходно је истаћи да су провјераване и ортогоналне и косе ротације, али је за коначну изабрана ортогонална ротација фактора (Варимакс техника) због лакшег сагледавања типова активности слободног времена студената као независних (некорелираних) фактора, али и већег процента ниских корелација фактора него виших.

Да би се утврдила подобност корелационе матрице за факторизацију утврђене су вриједности сљедећих статистичких показатеља: Кајзер-Мајер-Олкинов показатељ и Бартлетов тест сферичности. Вриједност Кајзер-Мајер-Олкинов показатеља је виша од предложене вриједности од .06 (КМО =.749), а Бартлетов тест сферичности је

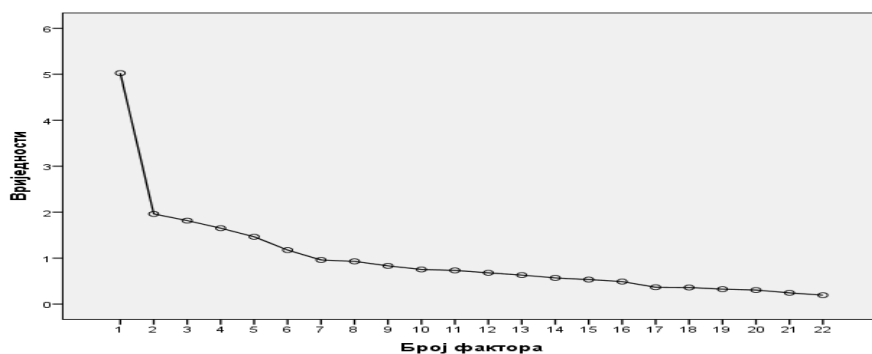
статистички значајан на нивоу .001 ($p = .000$) што указује на то да су добијени резултати подобни за спровођење поступка факторске анализе.

Табела 3 КМОи Бартлетов тест

КМО		.749
Bartlett's test	χ^2	836.104
	df	231
	p	.000

Према Кајзеровом критеријуму издвојено је 6 фактора који објашњавају укупно 59.51% варијансе. Допринос прве компоненте је 22.84%, друге 8.91%, треће 8.25%, четврте 7.51%, пете 6.66% и шесте 5.34%.

Прегледом дијаграма превоја потврђено је добијено шестофакторско рјешење.

Графикон 1. Дијаграм превоја

У следећој табели је представљена матрица факторских тежина тврдњи којима су испитивани начини провођења слободног времена студената.

Табела 4 Матрица факторских тежина активности којима су испитивани начини провођења слободног времена студената

	Компоненте					
	1	2	3	4	5	6
Бављење политиком	.820					
Ангажовање у невладиној организацији	.809					
Ангажовање у вјерској заједници	.610	.324				
Бављење неком умјетношћу	.602					
Бављење хуманитарним радом	.599					
Спортски тренинг		.810				
Рекреативне спортске активности		.799				
Гледање спортских програма на ТВ-у		.722				
Гледање филмова		.504				.370
Спортско клађење	.457	.479				
Читање књига			.744			
Читање часописа			.719			
Праћење вијести		.480	.580			
Дружење са пријатељима				.720		
Комуникација на интернету				.658		
Дружење са дјевојком/момком	.346			.510	.306	

Шетње и излети у природу	.447	.449		
Дружење са породицом			.691	.420
Слушање музике		.371	-.568	
Љенчарење			-.563	
Дотјеривање	.313			.661
Праћење reality програма	.455			.528

*У табели су представљене само вриједности више од .03, а болдоване вриједности који припадају сваком од 6 фактора

Према садржају активности које их чине фактори су именовани на сљедећи начин: 1. фактор – оријентација на ангажовање удруштвеној заједници, 2. фактор – оријентација на спортске активности, 3. фактор – оријентација на читање, 4. фактор – оријентација на дружење, 5. фактор – оријентација на породицу и 6. фактор – оријентација на дотјеривање и праћење reality програма.

Први фактор, који је именован као *оријентација на ангажовање у друштвеној заједници*, чине активности усмјерене на политичко нагажовање као и активности које не морају бити нужно везане за политичка дешавања. Засићеност и једним и другим активностима указује на то да се особе које су ангажоване у једном аспекту у друштвеној заједници ангажују и у осталим активностима који су у вези доприноса развоја друштва у коме појединац живи. Исти је случај и са другим фактором који је именован као *оријентација на спортске активности*. Провођење слободног времена у спортским активностима не подразумева само активно бављење спортом, већ и праћење спортских дешавања, као и клађење у спортским кладионицама. Садржај фактора који је именован као *оријентација на читање* указује на заинтересованост испитаника за актуелна дешавања, док садржај фактора именован као *оријентација на дружење* указује на то да је потребно слободне активности које се односе на наведено посматрати у смислу више манифестних варијабли (од дружења са пријатељима до интернет комуникације) те да би се кроз ову врсту активности у слободном времену могла сагледавати друштвеност појединаца. Негативне вриједности петог фактора, именованог као *оријентација на породицу*, указују на то да одређене активности (у овом истраживању обухваћене су: слушање музике и љенчарење) подразумевају мање вршење активности које укључују дружење са породицом. Било би пожељно у будућим истраживањима обухватити активности које се директно односе на провођење времена са породицом (нпр. породични ручкови, разговори са члановима породице исл). Садржај шестог фактора (*оријентација на дотјеривање и праћење reality програма*) указује на то да је могуће да су одређене активности слободног времена студената значајно повезане са активностима које се односе на праћење трендова или ангажовање у активностима које су актуелног забавног карактера, те би у даљим истраживањима било добро обухватити још таквих активности (нпр. праћење музичких такмичарских програма, различитих блогова исл).

На основу резултата добијених поступком факторске анализе могуће је закључити да поједине активности слободног времена међусобно значајно корелирају, тј. да испитаници проводе слободно вријеме не само у једној одређеној активности већ у више сродних активности, те да је могуће говорити о одређеним оријентацијама испитаника на активности слободног времена. Мањи број активности обухваћен факторима 3, 4, 5 и 6 указује на то да би било интересантно у даљим истраживањима обухватити неке активности које су сродне наведеним. Наведено би омогућило провјеру добијених резултата и на њима заснованих закључака.

Након поступка факторске анализе сагледана је учесталост учешћа испитаника у свакој од издвојених оријентација.

Табела 5 Учесталост учешћа испитаника у оријентацијама активности слободног времена с обзиром на вриједности аритметичке средине

Оријентација активности слободног времена	AS	Sd
дружење	4.019	.629
читање	3.221	.959
спортске активности	2.918	1.001
дотјеривање и праћење reality програма	2.849	.931
ангажовање у друштвеној заједници	2.683	.749
породица	2.555	.672

Према подацима представљеним у табели 5 могуће је закључити да испитаници највише свог слободног времена проводе у активностима дружења. У нешто мањој мјери проводе у активностима читања, спортским активностима и у дотјеривању и праћењу reality програма. У најмањој мјери слободно вријеме проводе у активностима у друштвеној заједници и у породици. Активности које се односе на дружење утврђена су као најучесталија у сродним истраживањима.

С обзиром на то да су резултати истраживања показали да је могуће говорити о врстама активности које у којима студенти проводе слободно вријеме у даљој анализи су представљене разлике између студената Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студената Факултета физичког васпитања и спорта у свакој од утврђених оријентација активности.

Табела 6 Разлике у оријентацији на ангажовање у друштвеној заједници између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентација на ангажовање у друштвеној заједници	Филозофски	94	12.000
	Физичког васпитања и спорта	37	14.000

$U=1213.500$ $Z = -2.706$ $p=.007$

На основу података приказаних у табели 6 могуће је закључити да се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно разликују у оријентацији на ангажовање у друштвеној заједници у слободно вријеме ($U=1213.500$, $Z=-2.706$, $p=.007$). Вриједностимедијанеуказујунатодасестуденти Факултета физичког васпитања и спорта у слободно вријеме више ангажују у друштвеној заједници ($M=14.000$) него студенти Филозофског факултета ($M=12.000$).

Табела 7. Разлике у оријентацији на спортске активности између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентација на спортске активности	Филозофски	93	13.000
	Физичкогваспитања и спорта	39	21.000

$U=277.500$ $Z = -7.677$ $p=.000$

Добијени резултати показују се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно разликују у оријентацији на спортске активности у слободно вријеме ($U=277.500$, $Z=-7.677$, $p=.000$). Вриједностимедијанеуказујунатодасестуденти Факултета физичког васпитања и спорта у слободно вријеме више ангажују у спортским активностима ($M=21.000$) него студенти Филозофског факултета ($M=13.000$).

Табела 8. Разлике у оријентацији и читање између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентацијана читање	Филозофски	95	10.000
	Физичког васпитања и спорта	40	11.000

$U=1628.500$ $Z = -1.317$ $p=.188$

Резултати приказани у табели 8 показују се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно не разликују у оријентацији на читање у слободно вријеме ($U=1628.500$, $Z=-1.317$, $p=.188$). Вриједностимедијанесуприличноједначене ($M=10.000$ за студенте Филозофског факултета и $M=11.000$ за студенте Факултета физичког васпитања и спорта).

Табела 9. Разлике у оријентацији на дружење између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентацијана дружење	Филозофски	90	16.000
	Физичког васпитања и спорта	39	17.000

$U=1483.000$ $Z = -1.408$ $p=.159$

Приказани резултати показују се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно не разликују у оријентацији на дружење у слободно вријеме ($U=1483.000$, $Z = -1.408$, $p=.159$). Вриједностимедијанесуприличноједначене ($M=16.000$ за студенте Филозофског факултета и $M=17.000$ за студенте Факултета физичког васпитања и спорта).

Табела 10. Разлике у оријентацији на породицу између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентацијана породицу	Филозофски	93	7.000
	Физичког васпитања и спорта	39	8.000

$U=1496.000$ $Z = -1.176$ $p=.240$

Резултати приказани у табели 10 показују се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно не разликују у учесталости ангажовања у породичним активностима у слободно вријеме ($U=1496.000$, $Z=1.176$, $p=.240$). Вриједностимедијанесуприличноједначене ($M=7.000$ за студенте Филозофског факултета и $M=8.000$ за студенте Факултета физичког васпитања и спорта).

Табела 11 Разлике у оријентацији на дотјеривање и праћење reality програма између студената Филозофског факултета и студената Факултета физичког васпитања и спорта

	Факултет	N	M
Оријентација на дотјеривање и праћење reality програма	Филозофски	92	6.000
	Физичког васпитања и спорта	39	5.000

U=1685.500 Z = -.561 p=.575

На основу добијених података може се утврдити да се студенти Филозофског факултета (студијски програм за психологију и студијски програм за педагогију) и студенти Факултета физичког васпитања и спорта статистички значајно не разликују у оријентацији на дотјеривање и праћење reality програма у слободно вријеме (U=1685.500, Z=-.561, p=.575). Вриједности медијане супримирано једначене (M=6.000 за студенте Филозофског факултета и M=5.000 за студенте Факултета физичког васпитања и спорта).

ЗАКЉУЧАК

Резултати овог истраживања су усклађени са претходним сродним истраживањима. Наиме, када је ријеч о учесталости појединачних активности слободног времена испитаника, утврђено је да испитаници највише времена проводе у активностима дружења и разоноде, а у најмањој мјери активностима које се односе на ангажовање у друштвеној заједници, а посебно у бављењу политиком. Употребом факторске анализе утврђено је да се испитиване активности могу подијелити на шест група, односно, на шест оријентација: 1) оријентација на ангажовање у друштвеној заједници, 2) оријентација на спортске активности, 3) оријентација на читање, 4) оријентација на дружење, 5) оријентација на породицу и 6) оријентација на дотјеривање и праћење reality програма. Сагледавањем редослиједа учесталости појединачних активности слободног времена, редослиједа учесталости оријентација слободног времена активности испитаника, као и броја тврњи које чине сваку од оријентација намеће се потреба за креирањем инструмента којим би се обухватио већи број активности слободног времена. Наведено би омогућило адекватније спровођење истраживања, али и темељнији приступ сагледавању провођења слободног времена младих како би се предузеле мјере усмјеравања младих на активности које би могли да врше у слободно вријеме а које ће допринијети и њиховом одмору, односно, обнови енергије за даље обавезе које требају да извршавају, али и њиховом развоју личности. Утврђене разлике у оријентацији на ангажовање у друштвеној заједници и оријентацији на спортске активности указују на то да поједине активности које појединац може да врши у слободно вријеме нису у истој мјери истицане у ранијим периодима развоја појединаца, а могуће је и на факултетима на којима студирају, али и на то да се људи имају одређене афинитете према одређеним активностима и да у складу са њима бирају и факултете и даљи професионални развој. У том контексту су налази овог истраживања значајни за могућа даља истраживања којима би се обухватиле не само оријентације активности слободног времена већ и оријентације ка одређеном занимању. У складу са добијеним резултатима би било могуће вршити теоријска уопштавања и практичне дјелатности које би омогућиле и избор активности у слободно вријеме и будућих занимања које би биле значајне за појединца за његово адекватно функционисање, психичко здравље и свеукупан развој.

ЛИТЕРАТУРА

1. Veal, A. J. (1992). Definitions of leisure and recreation. *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(4),44-48.
2. Грандић, Р., Летић, М. (2008). *Прилози педагогији слободног времена*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.
3. Качавенда Радић, Н. (1989). *Слободно време и образовае*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
4. Микановић, Б., Пензаловић, С. (2014). Културне активности у слободном времену ученика разредне наставе. *Синтезе*, 6, 59-74.
5. Млинаревић, В., Милиша, З., Пророковић, А. (2007). Слободно вријеме младих у процесима модернизације – успоредба славонских градова и Задра. *Педагогичка истраживања*, 4(1), 81-99.
6. Nawijn, J., Veenhoven, R. (2013). Happiness through leisure. U Freire T. (ur.), *Positive leisure science: From subjective experience to social contexts* (193-209). Dordrecht: Springer.
7. Петровић, Ј., Зотовић, М. (2010). Исти или другачији: Слободно време младих у Војводини и у свету. *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 130, 73-88.
8. Работег-Шарић, З., Сакоман, С., Брајша-Жганец (2002). Стилони родитељског одгоја, слободно вријеме и ризично понашање младих. *Друштвена истраживања*, 2-3 (58-59), 239-263.
9. Росић, В. (2005). *Слободно вријеме – слободне активности*. Ријека: Библиотека *Educo*.

Примљено: 24. Април 2018

Измјена примљена: 4. Јули 2018

Одобрено: 12. Јули 2018

Кореспонденција:

Далиборка Шкипина

Филозофски факултет, Универзитет у Источном Сарајеву

Е-маил: daliborka.skipina@ffuis.edu.ba